

VIURE EN UN CENTRE D'ACOLLIDA DE NENS DEL CARRER A MOÇAMBIC

LAURA LÓPEZ

Centre d'acollida de nens del carrer.

COMISSIÓ DE COOPERACIÓ

En l'article publicat en aquesta mateixa revista el desembre del 2020 "Quan l'accés a l'educació esdevé un luxe" presentàvem el projecte que l'associació Amizade porta a terme a Beira (Moçambic). Des d'aquest projecte es treballa per fer possible que joves que no tenen llar puguin accedir a l'educació, posant al seu abast una residència amb habitatge i lloc d'estudi mentre realitzen els seus estudis superiors o professionals. Des del 2020 l'ajuntament d'Alella ha cofinançat el projecte.

Tots els estudiants beneficiaris provenen del centre d'acollida de nens del carrer del barri de Manga, a Beira, i en aquest article voldríem referir-nos a la vivència d'aquests joves durant la seva infància, des

que van quedar orfes i hi van ser acollits fins a la majoria d'edat, moment en què han d'abandonar el centre. Malauradament no tots els joves poden ser atesos i només són beneficiaris del projecte de la residència d'estudiants aquells que han obtingut millors resultats durant l'educació secundària.

És admirable la capacitat de resiliència dels nois i les noies que, malgrat les condicions de vida tan difícils d'un centre d'acollida, han aconseguit arribar a formar-se professionalment.

El centre d'acollida

Com passa sovint, els països empobrits es veuen abocats a guerres i conflictes. Aquest ploure sobre mullat que relaciona pobresa i conflicte té efectes devastadors en la vida quotidiana de les persones, es-

pecialment els infants. En els seus orígens el centre va tenir la funció d'acollir un gran nombre d'orfes de la guerra civil de Moçambic (1977-1992). Posteriorment, a més d'infants orfes, el centre ha anat acollint altres nens que les famílies han hagut d'abandonar per la impossibilitat de mantenir-los.

Els nens i les nenes que arriben al centre es troben un perímetre tancat per un mur que inclou diverses naus, cadascuna amb la seva funció: cuina i menjador, dormitoris, escola, tallers i administració. El centre és força gran, com un petit poble habitat per nens, dos centenars, a més d'una quinzena de nenes que viuen en un edifici proper, fora del recinte.

Dins la societat dels infants, l'edat de la persona novinguda determinarà el seu

estatus en una estricta jerarquia en què el més gran condiciona l'existència del més petit. Aquest funcionament depassa les capacitats de control de les cuidadores del centre, que no poden fer gaire cosa més que ocupar-se de la cuina i d'atendre nans.

La complexitat i duresa en les relacions entre nens genera tensió que sovint acaba en baralles. Un símptoma de l'estat de poca tranquil·litat que viuen és el fet que tots els nens disposen d'un petit objecte al qual tenen afeció, com ara un tros de metall, fusta o plàstic, que té la funció de fetitxe, perquè creuen que si el porten sempre a sobre els donarà seguretat i sort. En aquest costum, hi pot haver rastres culturals, però fa pensar molt en allò que el psicoanalista D.W. Winnicott anomena *objecte transicional* quan es refereix a un objecte que un nen de qualsevol cultura utilitza per descarregar tensió, atorgant-li qualitats màgiques i capacitats per millorar allò que ha de passar.

Alimentació i salut

En el centre l'alimentació és escassa i sense varietat. Tot i això, l'estona del dinar té una importància central, els nens mengen concentrats i amb una atenció màxima al moment. A la majoria se'ls veu saludables i amb agilitat tot i que, com tothom qui viu a Moçambic, pateixen sovint paludisme. Les instal·lacions inclouen una petita infermeria i medicaments per fer baixar la febre en

"AL CENTRE L'ALIMENTACIÓ ÉS ESCASSA I SENSE VARIETAT. TOT I AIXÒ, L'ESTONA DEL DINAR TÉ UNA IMPORTÀNCIA CENTRAL, ELS NENS MINGEN AMB ATENCIÓ MÀXIMA AL MOMENT"

aquests casos, afortunadament, perquè en famílies molt pobres del mateix barri s'han donat casos de morts infantils per manca de paracetamol.

L'alimentació i l'atenció sanitària poden estar més o menys ateses, però la salut infantil no depèn només de l'alimentació o de la possibilitat d'accedir als medicaments. Hi ha casos que tenen organismes poc

LAURA LÓPEZ

LAURA LÓPEZ

saludables, n'hi ha que mostren rastres de ferides rebudes o, fins i tot, amputacions causades pel fet d'haver trepitjat una dels milers de mines antipersones que encara queden de la guerra civil.

Altres lesions menys visibles, però potser encara més importants pel que fa als efectes sobre la salut, són les ferides psicològiques. L'equilibri afectiu és clau per al desenvolupament correcte de tot infant i aquest equilibri depèn de la presència

d'una figura d'afecte que "apuntala" aquest desenvolupament. L'absència d'un vincle afectiu, o més concretament la seva pèrdua, causa una depressió anaclítica o "síndrome d'hospitalisme"¹ que alenteix el desenvolupament de l'organisme. En el centre d'acollida diversos nens la pateixen i pot semblar que tenen cinc o sis anys quan ja són adolescents per edat cronològica. A més d'aquest retard corporal mostren altres símptomes com poca habilitat manual, ús mínim del llenguatge i disminució de la resistència a malalties.

Un nen molt petit que ha perdut la família i hi és acollit plora molt en un primer moment per reclamar la figura d'afecte fins que s'adona de la inutilitat de reclamar allò que necessita i deixa de plorar. Aleshores entra en un estat "d'indefensió apresada"². Si en un moment donat un nen que es troba en aquest estat és tractat amb afecte i consideració, la situació pot desencadenar el plor, que es pot allargar durant hores.

L'escola

El centre disposa d'una sala que fa la funció d'escola bressol per a infants de tres anys. Però no passa de ser una guarderia, perquè exceptuant alguna joguina trencada no hi ha material d'estimulació, només és un lloc per tenir-hi els nens.

Per als més grans hi ha dues aules on s'imparteixen els estudis primaris. La distribució d'aquests espais és de tipus prussià, amb pupitres ben alineats davant la taula del mestre. Assistint a una de les classes es pot veure, per exemple, com el mestre assigna la tasca de copiar un text. Però té pocs llibres d'on copiar i els nens i les nenes els han de compartir i amuntegar-se a l'entorn d'un pupitre per fer la còpia, alguns infants estan drets i d'altres mal asseguts. Mentrestant el mestre, tot i tenir observadors a l'aula, s'ha adormit a la cadira.

Però a la tarda, cada dia, aquestes aules s'aprofiten a fons. La figura del mestre ja no hi és i la mainada s'organitza ella mateixa, realitzen actuacions de percussió amb un pal i una llauna, o picant directament a terra, juntament amb coreografies complexes, a més d'actuacions de teatre on expliquen les experiències que han viscut. Es preparen abans, assagen pels racons i només surten a "l'escenari" quan se'n surten bé, perquè la resta d'infants és un públic exigent. ●

1. És un concepte que serveix per designar una síndrome depressiva sobrevinguda en el curs del primer any de vida de l'infant, consecutiu a l'allunyament brutal i més o menys prolongat de la mare (fins a un màxim de tres mesos) després d'haver tingut una relació normal i corrent amb ella. Aquest terme fou creat pel psicoanalista René Spitz el 1945.

2. La indefensió apresada fa referència al comportament passiu que una persona manifesta davant una situació complexa.